

Marcin Nytko*

**REFORMY INDYJSKIEGO SYSTEMU PODATKOWEGO
W LATACH 1991–2005**

Wstęp

Indie, będące republiką federalną, a jednocześnie drugim co do populacji krajem na świecie, nazywane są największą demokracją świata. W ekonomicznej kwalifikacji państw zalicza się je do krajów rozwijających się¹. Z dynamiką wzrostu produktu krajowego brutto w roku budżetowym 2004/2005² na poziomie 6,7%³, są dziś jedną z najszybciej rozwijających się gospodarek świata. Jednak jeszcze piętnaście lat temu, w roku budżetowym 1990/1991, kraj ten stanął w obliczu największego kryzysu ekonomicznego w swoich dziejach, z którego ostatecznie wydobył się dzięki zagranicznej pomocy finansowej oraz dużo ważniejszym – głębokim strukturalnym reformom gospodarczym⁴.

Celem artykułu jest ukazanie przeprowadzonych reform w zakresie wszystkich istotnych dla budżetu państwa podatków w Indiach w latach 1991–2005 oraz weryfikacja hipotezy, iż reformy systemu podatkowego w Indiach przyniosły wzrost wpływów podatkowych.

Problematyka reform systemu podatkowego w Indiach, jak również szerzej gospodarki indyjskiej, pomimo znaczenia tego kraju w gospodarce światowej, nie doczekała się w Polsce szerszego opracowania literaturowego. Owa przedmiotowa skąpość literatury krajowej, osobiste zainteresowanie autora tematyką indyjską oraz problematyką reform indyjskiego systemu podatkowego stały się przesłankami do podjęcia tematu niniejszego opracowania.

W pierwszej części pracy przedstawiono genezę reform podatkowych. Następnie ukazano przeprowadzone reformy podatków bezpośrednich i pośrednich w latach 1991–2004. Ze względu na istotne znaczenie aktualnie dokonywanych zmian w systemie podatkowym, odrębną część pracy poświęcono reformom realizowanym w 2005 roku – tj. zmian w podatkach bezpośrednich, wdrożenia podatku od wartości dodanej VAT (*Value Added Tax*) oraz podatku

* Autor przygotowuje rozprawę doktorską dotyczącą problematyki indyjskiej w Katedrze Publicystyki Ekonomicznej i Public Relations pod kierunkiem prof. dra hab. Przemysława Deszczyńskiego.

¹ Konceptualizację pojęcia „kraje rozwijające się” zawiera praca: P. Deszczyński, *Kraje rozwijające się w koncepcjach ekonomicznych SPD. Doktryna i praktyka*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2001, s. 13-30.

² W Indiach rok budżetowy trwa od 1 kwietnia do 31 marca.

³ International Monetary Fund, *World Economic Outlook 2005*, Washington 2005, p. 3.

⁴ Teorię rozwoju oraz analizę przyczyn powstawania i długookresowej petryfikacji stanu niedorozwoju krajów rozwijających się przedstawił: P. Deszczyński, op.cit., s. 30-77.

od gotówkowych transakcji bankowych BCTT (*Banking Cash Transaction Tax*). W zakończeniu ukazano rezultaty przeprowadzonych reform.

1. Geneza indyjskich reform podatkowych

W roku budżetowym 1990/1991 Indie dotknął kryzys ekonomiczny, którego przyczyną była destabilizacja makroekonomiczna mająca swe początki w latach osiemdziesiątych. Osiągany wówczas wyższy wzrost gospodarczy, w stosunku do poprzedniej dekady, był realizowany kosztem rosnącego deficytu budżetowego, znacznego wzrostu zadłużenia zewnętrznego oraz rosnącego deficytu na rachunku bieżącym⁵.

Do 1980 roku indyjska polityka fiskalna należała do konserwatywnych – bieżące dochody budżetowe państwa pokrywały aktualne zobowiązania, a ewentualna nadwyżka – deficyt na rachunku bieżącym. We wczesnych latach 80-tych porzucono dotychczasową politykę budżetową. Rząd zapożyczał się w kraju i za granicą, nie tylko w celu sfinansowania inwestycji, ale również w celu pokrycia bieżącej konsumpcji⁶.

Nie bez znaczenia dla wybuchu kryzysu były zewnętrzne i wewnętrzne wstrząsy natury politycznej ówczesnego okresu. Pierwszym impulsem zewnętrznym był rozpad bloku sowieckiego, co spowodowało dla Indii znaczącą utratą rynków zbytu oraz konieczność uregulowania wymagalnych zobowiązań. Drugim wstrząsem była inwazja Iraku na Kuwejt, co przyczyniło się w okresie sierpień 1990 – styczeń 1991 do wzrostu cen paliw średnio o 65% w stosunku do analogicznego okresu roku poprzedniego. Natomiast problemem wewnętrznym był brak stabilizacji politycznej. Blisko rok rząd realnie nie funkcjonował, co było spowodowane trzykrotną zmianą gabinetu w okresie od listopada 1989 roku do maja 1991 roku⁷.

Kryzys ekonomiczny roku 1990/1991 objawił się bezpośrednio, kiedy rezerwy walutowe spadły do około 1 mld USD (wartość około dwutygodniowego importu), co wpłynęło gwałtownie na spadek oceny wiarygodności kredytowej Indii i zablokowało możliwość zaciągania kredytów. Równocześnie

⁵ W relacji do PKB zadłużenie władz centralnych w roku budżetowym 1980/1981 wynosiło 41,6%, tymczasem w roku 1990/1991 wynosiło 55,3%, odpowiednio zadłużenie stanowe wynosiło 16,7% i 19,4%; szerzej o stanie finansów publicznych w roku 1990/1991 por.: U. Kapila, *Indian Economy*, Academic Foundation, New Delhi 2005, p. 117.

⁶ T.N. Srinivasan, *Eight Lectures on India's Economic Reforms*, Oxford University Press, New Delhi 2000, p. 33.

⁷ Szerzej o wewnętrznych i zewnętrznych przyczynach indyjskiego kryzysu gospodarczego traktuje praca: A. Virmani, *India's 1990-91 crisis: reforms, myths and paradoxes*, Working Paper No. 4/2001-Planning Commission, New Delhi 2001, p. 1-29.

wskaźnik cen wzrósł do 12%, deficyt budżetowy do 10% PKB, a deficyt na rachunku bieżącym do 3% PKB⁸.

Przed nowym rządem stało zadanie wydobycia gospodarki z głębokiego kryzysu. Nowy minister finansów, dr M. Singh, sformułował na następne trzy lata cel fiskalny, jakim było zredukowanie deficytu budżetu centralnego z 8,3% PKB w 1990/1991 do około 4% lub mniej⁹.

Jego zmniejszenie możliwe było do osiągnięcia dzięki zwiększeniu przychodów oraz zmniejszeniu wydatków. Wzrost dochodów budżetu państwa można było osiągnąć poprzez zwiększenie wpływów podatkowych oraz pozapodatkowych. Z kolei zmniejszenie wydatków możliwe było do osiągnięcia głównie dzięki cięciu nadmiernych wydatków na administrację państwową oraz ograniczeniu nieefektywnych subsydiów dla przedsiębiorstw państwowych i rolników. Od samego początku procesu reform zmiana systemu podatkowego stanowiła główny filar reform fiskalnych, dlatego już w 1991 roku rząd powołał Komitet Reform Podatkowych, na którego czele stanął R. J. Chelliah.

Komitet zarekomendował następujące zmiany w systemie podatkowym:

- redukcję stawek podatkowych najbardziej istotnych podatków (od dochodów osobistych i przedsiębiorstw, akcyzowego, celnego) przy jednoczesnym utrzymaniu progresywnego systemu podatkowego,
- powiększenie bazy podatkowej dla wszystkich typów podatków poprzez redukcję zwolnień i koncesji,
- drastyczne uproszczenie prawa i procedur oraz stworzenie informatycznej bazy o płatnikach, co miało na celu usprawnienie administracji i egzekucji podatkowej,
- zastąpienie podatku akcyzowego (*Excise Duty*) na podatek od wartości dodanej VAT¹⁰.

2. Reformy w zakresie podatków bezpośrednich (1991–2004)

Podatek od dochodów (*Income Tax*) osób fizycznych i przedsiębiorstw pobierany jest na podstawie ustawy o podatku dochodowym (*Income Tax Act*) z 1961 roku. Podatek ten nakładany jest przez rząd, przychody zaś dzielone są pomiędzy centrum i stany¹¹. Głównym problemem podatków bezpośrednich przed

⁸ V. Joshi, I.M.D. Little, *India's Economic Reforms 1991–2001*, Oxford University Press, New Delhi 1996, p. 14.

⁹ T.N. Srinivasan, op.cit., p. 34.

¹⁰ M. G. Rao, *Tax reform in India: achievements and challenges*, Asia-Pacific Development Journal, vol. 7, no. 2, Bangkok 2000, p. 66-67.

¹¹ W artykule autor używa zamiennie pojęć „władze centralne” – „centrum” oraz „władze stanowe” – „stany”.

1991 rokiem było uchylanie się obywateli i przedsiębiorstw od ich płacenia oraz skomplikowany system ich rozliczania.

2.1. Podatek od dochodów osobistych (PIT)

Każda osoba, która osiąga dochody przekraczające kwotę wolną od podatku, jest zobowiązana płacić podatek od dochodów osobistych PIT (*Personal Income Tax*) wg stawek określonych corocznie przez parlament w ustawie budżetowej (*Finance Act*).

W skład dochodów osobistych podlegających opodatkowaniu wliczane są: wynagrodzenia, przychody z wynajmu, zyski z prowadzonej działalności gospodarczej lub profesji, zyski kapitałowe oraz przychody z innych źródeł. Podstawą opodatkowania są dochody brutto pomniejszone o dokonane odliczenia zgodne z ustawą budżetową na dany rok¹².

Głównym celem, jaki leżał u podstaw reformy podatków od dochodów osobistych, było zwiększenie dochodów budżetowych poprzez zmniejszenie liczby osób uchylających się od płacenia podatków. Istniało ogólne przekonanie, że główną przyczyną unikania płacenia podatków jest ich wysokość. W ramach reformy podatku dochodowego od osób fizycznych, dokonano następujących zmian:

- ograniczono z siedmiu do trzech ilość progów podatkowych,
- zredukowano maksymalną stawkę podatkową z 60% do 30%, wprowadzając trzy nowe stawki 10, 20 i 30% (tabela 1)¹³,

Tabela 1. Skala podatkowa od dochodów osobistych w roku podatkowym 2004/2005

Dochód podlegający opodatkowaniu (INR)	Stawka podatkowa (%)
do 50.000	kwota wolna od podatku
50.001 – 60.000	10%
60.001 – 150.000	20%
od 150.001	30%
powyżej 85.000	10% domiar podatkowy

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://www.incometaxindia.gov.in>

¹² L. Bernardi, A. Frascini, *Tax system and tax reforms in India*, Working paper n. 51 – Department of Public Policy and Public Choice “Polis” – Università del Piemonte Orientale “Amedeo Avogadro”, Alessandria 2005, p. 13.

¹³ W roku podatkowym 1999/2000 został wprowadzony domiar podatkowy w wysokości 10% dla dochodów powyżej 60000 INR (indyjskich rupii), rok później domiar podatkowy został podniesiony do 15% dla dochodów powyżej 150000 INR, w roku budżetowym 2004/2005 został wprowadzony domiar podatkowy w wysokości 10% dla dochodów powyżej 85000 INR. Domiar podatkowy obowiązuje wszystkich płatników podatku od dochodów osobistych z wyjątkiem nierezydentów.

- ustalono w 1995/1996 roku kwotę wolną od podatku na 40.000 INR, następnie podniesiono ją w 1998/1999 roku do 50.000 INR,
- uregulowano w 1997/1998 roku kwestię odliczeń podatkowych ustalając kwotę możliwych odliczeń na 15.000 INR, w rok później kwota ta została zwiększona do 25.000 INR dla podatników o dochodach powyżej 100.000 INR oraz 20.000 INR dla pozostałych,
- ustalono w 2001/2002 roku nowe poziomy możliwości odliczeń podatkowych: 33,3% dla dochodów do 150.000 INR lub 30.000 INR, whichever is lower; 25.000 INR dla dochodów w przedziale od 150.001 INR do 300.000 INR; 20.000 INR dla dochodów w przedziale od 300.001 INR do 500.000 INR; brak możliwości odliczeń przy dochodach powyżej 500.000 INR,
- umożliwiono w 1997/1998 roku ujawnienie i zalegalizowanie wcześniej utajnionych dochodów poprzez zapłatę podatku w wysokości 30% zadeklarowanej kwoty¹⁴.

Zakres dochodów podlegających opodatkowaniu, ze względu na kraj pochodzenia, uzależniony jest od statusu płatnika podatku. Każda osoba traktowana jest jako rezydent, jeśli przebywa na terenie Indii powyżej 182 dni w danym roku lub przez 60 dni w danym roku i łącznie 365 dni w czterech poprzedzających latach. Osoby, które nie spełniają powyższych warunków, są nierezydentami. Rezydent, który nie przebywał w Indiach przez 730 dni w trakcie siedmiu poprzedzających lat lub osoba, która była nierezydentem w dziewięciu z dziesięciu poprzedzających lat, jest traktowana jako rezydent niezwykły (*not ordinarily resident*). W konsekwencji powyższych zasad, nowy przybysz zostaje rezydentem niezwykłym¹⁵.

Rezydenci są opodatkowani za dochody uzyskane na całym świecie. Nierezydenci są opodatkowani tylko za dochody otrzymane lub powstałe w Indiach. Osoba, będąca rezydentem niezwykłym, jest opodatkowana tak samo jak nierezydent, ale opodatkowaniu podlegają również dochody uzyskane za granicą, jeśli pochodzą one z kontrolowanego przedsiębiorstwa lub profesji działających na terenie Indii (tabela 2). Transferowane zyski kapitałowe w walutach obcych nie podlegają opodatkowaniu. Nierezydent nie jest zobowiązany do wypełniania zeznania podatkowego, gdy jego dochody składają się tylko z udziałów i dywidend, z których podatek został pobrany u źródła dochodu. Istnieje możliwość utrzymania przywilejów nierezydenta, nawet po staniu się rezydentem, poprzez wypełnienie określonych procedur określonych w ustawie o podatku dochodowym (*Income Tax Act*)¹⁶.

¹⁴ R. Datt, *Indian Economy*, S. Chand & Company LTD., New Delhi 2005, p. 938-939; szerzej o odliczeniach podatkowych por.: L. Bernardi, A. Fraschini, op.cit., p. 13.

¹⁵ <http://www.finance.indiamart.com/taxation>.

¹⁶ Ibidem.

Tabela 2. Opodatkowanie dochodów od osób fizycznych ze względu na status pobytu

Status	Dochody powstałe na terenie Indii	Dochody powstałe za granicą
Rezydent zwyczajny	Opodatkowane	Opodatkowane
Rezydent niezwyčajny	Opodatkowane	Nieopodatkowane
Nierezydent	Opodatkowane	Nieopodatkowane

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://www.finance.indiamart.com/taxation>

2.2. Podatek od dochodów przedsiębiorstw (CIT)

Każde przedsiębiorstwo osiągające dochody jest zobowiązane płacić podatek od dochodów przedsiębiorstw (*Corporation Income Tax*) wg stawek określonych corocznie przez parlament w ustawie budżetowej (*Finance Act*).

Bazą podlegającą opodatkowaniu są dochody brutto pomniejszone o poniesione koszty i dokonane odliczenia zgodne z ustawą budżetową na dany rok.

U podstaw reform podatkowych w zakresie CIT leżało przekonanie, że obniżenie i uproszczenie podatków od przedsiębiorstw przyniesie ożywienie gospodarcze wywołane inwestycjami krajowymi i zagranicznymi, a w konsekwencji doprowadzi do wzrostu przychodów budżetowych.

W zakresie reformy podatku dochodowego od przedsiębiorstw, podjęto następujące działania:

- zredukowano stawkę podatkową dla przedsiębiorstw krajowych¹⁷ do 35% (w latach 80-tych obowiązywała 65% stawka podatkowa)¹⁸,
- zredukowano stawkę podatkową dla przedsiębiorstw zagranicznych do 50% (w latach 80-tych obowiązywała 70% stawka podatkowa),
- wprowadzono 30% stawkę podatkową dla samorządowych spółek publicznych,
- wprowadzono progresywne stawki podatkowe (od 10 do 30%) dla przedsiębiorstw spółdzielczych¹⁹,
- wprowadzono w 1996/1997 roku 12% zryczałtowany podatek od obrotu MAT (*Minimum Alternate Tax*)²⁰,

¹⁷ Każde przedsiębiorstwo zarejestrowane na terenie Indii, nawet jeśli jego właścicielem jest podmiot zagraniczny, w sensie podatkowym traktowane jest jak krajowe.

¹⁸ W roku budżetowym 1999/2000 dla wszystkich przedsiębiorstw został wprowadzony domiar podatkowy, który liczony jest od należnego podatku. W roku budżetowym 2004/2005 wyniósł on 2,5%. Ponadto została wprowadzona dopłata edukacyjna w wysokości 2%, która liczona jest od zsumowanego należnego podatku i domiaru podatkowego.

¹⁹ W roku budżetowym 2004/2005 obowiązywały następujące stawki podatkowe dla przedsiębiorstw spółdzielczych: dochody do 10000 INR – 10% całości dochodów; dochody 10001 – 20000 INR – 1000 INR + 20% kwoty powyżej 10000 INR; dochody powyżej 20000 – 3000 INR + 30% kwoty powyżej 20.000 INR.

- wprowadzono wakacje podatkowe i szybszą amortyzację dla przedsięwzięć określonego typu,
- zwolniono przedsiębiorstwa zagraniczne z podatku od zysków kapitałowych oraz od wypłacanych dywidend,
- wprowadzono w 1997/1998 roku możliwość ujawnienia i zalegalizowania wcześniej utajnionych dochodów poprzez zapłatę podatku w wysokości 30% ujawnionej kwoty.

2.3. Podatek od majątku

Podatek od majątku (*Wealth Tax*) został wprowadzony przez ustawę o podatku majątkowym (*Wealth Tax Act*) w 1957 roku. Podatek ten nakładany jest i pobierany przez władze centralne. Płatnikiem tego podatku są osoby indywidualne i przedsiębiorstwa, których majątek netto przekracza wartość określoną na dany rok. Podatek ten jest płacony w relacji do wartości posiadanego majątku w danym roku podatkowym. W przypadku rezydentów opodatkowaniu podlega cały majątek – niezależnie od jego lokalizacji, w przypadku nierezydentów opodatkowaniu podlega tylko majątek zgromadzony na terenie Indii. W skład dóbr zaliczanych do wyceny majątku wchodzi: budynki, ziemia, samochody, jachty, samoloty, biżuteria, metale szlachetne oraz gotówka. Z podatku od majątku zwolnione są organizacje społeczne, partie polityczne oraz przedsięwzięcia związane z promocją sztuki, nauki, religii itp.²¹

Przed okresem reform podatek ten dochodził nawet do 15%. W latach 90-tych stawka była ustalona progresywnie na poziomie 0,5%–2%²². Aktualnie została ona obniżona i stanowi 1% od wartości majątku powyżej 15 mln INR²³.

Podatek ten powstał z założeniem, aby poprzez opodatkowanie skumulowanych zasobów majątkowych redukować różnice społeczne. Celu tego jednak nie udało się osiągnąć.

2.4. Inne podatki bezpośrednie

Podatek od zysków kapitałowych (*Interest Tax*) został wprowadzony w 1974 roku na podstawie ustawy o podatku od zysków kapitałowych (*Interest Tax Act*). Podatek w wysokości 2% odprowadzany był bezpośrednio przez bank do budżetu państwa. Nie przynosił on znaczących dochodów, dlatego w roku 2000/2001 podatek ten został całkowicie zniesiony²⁴.

²⁰ Więcej o MAT zobacz: R. Datt, op.cit., p. 939.

²¹ <http://www.incometaxindia.gov.in>.

²² R. Datt, op.cit., p. 941.

²³ L. Bernardi, A. Fraschini, op.cit., p. 16.

²⁴ R. Datt, op.cit., p. 940.

Podatek od wydatków (*Expenditure Tax*) wprowadzono w listopadzie 1987 roku ustawą o podatku od wydatków (*Expenditure Tax Act*). Podatek ten nakładany był przez rząd centralny. Pierwotnie został on nałożony na każdego gościa hotelowego w wysokości 10-40% wartości usługi. W 1991 roku podatek ten został rozszerzony na klientów ekskluzywnych klimatyzowanych restauracji, jednak w osiem miesięcy później wycofano się z tego pomysłu. W 2002 roku zmieniono definicję „wydatków podlegających opłacie” wyłączając płatności dokonywane w hotelu za jedzenie, picie i inne usługi. Ostatecznie w 2003 roku podatek ten został zlikwidowany²⁵.

Podatek od darowizn (*Gift Tax*) przed okresem reform przynosił znikome przychody. Pomimo wprowadzonych od 1990 roku zmian dotyczących tego podatku, tj. podwyższenia kwoty wolnej od podatku oraz obniżeniu stawki podatkowej, sytuacja nie uległa poprawie. W roku budżetowym 1998/1999 podatek ten został zniesiony²⁶.

3. Reformy w zakresie podatków pośrednich (1991–2004)

3.1. Podatek celny

Podatek celny wprowadzono w 1962 roku ustawą celną (*Customs Act*). Pierwotnie był on nakładany na dobra importowane i eksportowane, jednak od końca lat dziewięćdziesiątych nakładany jest głównie na dobra importowane.

W 1975 roku w ustawie o taryfach celnych (*Customs Tariff Act*) dokonano klasyfikacji dóbr oraz określono pierwotne stawki podatku celnego, które na przestrzeni lat wielokrotnie zmieniano. Centralna Komisja Podatków Celných CBEC (*Central Board Excises Customs*) jest odpowiedzialna za publikowanie klasyfikacji dóbr i stawek celnych w periodyku „*Indian Customs Tariff Guide*”²⁷.

W ustawodawstwie celnym wyszczególniono następujące rodzaje podatków:

- podstawowy podatek celny,
- dopłata celna,
- ochronny podatek celny,
- antydumpingowy podatek celny,
- podatek na dobra dotowane,
- podatek eksportowy²⁸.

²⁵ Ibidem.

²⁶ Ibidem.

²⁷ <http://www.finance.indiamart.com/taxation>.

²⁸ Szczegółowe omówienie typów podatków celnych zobacz: <http://www.finance.indiamart.com/taxation>.

W zakresie taryf celnych w latach 1991-2005 nastąpiły znaczne zmiany ich wysokości. W 1991 roku maksymalna importowa taryfa celna wynosiła 400%, średnia ważona 87%. W pierwszych latach reform zredukowano maksymalny poziom importowej taryfy celnej do 50% i średniej ważonej do 27% (rok 1995/1996)²⁹. W kolejnych latach następowała stopniowa redukcja stawek. W 2004/2005 roku importowy podatek celny, w zależności od klasyfikacji dobra, wynosił od 5% do 40%.

Podatek celny do końca lat osiemdziesiątych stanowił główne źródło przychodu w kategorii podatków pośrednich, jednak po znacznej obniżce taryf, stanowi on obecnie już tylko 50% wartości przychodów z podatku akcyzowego.

3.2. Podatek akcyzowy

Podatek akcyzowy nakładany jest przez władze centralne w oparciu o ustawę o centralnym podatku akcyzowym (*Central Excise Act*) z 1944 roku. Podatek akcyzowy nakładany jest na dobra produkowane w kraju, z wyłączeniem tych produkowanych w specjalnych strefach ekonomicznych. Przychody z niego dzielone są pomiędzy centrum i stany. Podatek ten stanowi największe źródło przychodu w grupie podatków pośrednich³⁰.

Typy podatków akcyzowych:

- podstawowy podatek akcyzowy, nazywany CENVAT (*Central Value Added Tax*),
- specjalny podatek akcyzowy, ustalany jest tylko na kilka wybranych dóbr, dolicza się go do podstawowego podatku akcyzowego,
- dodany podatek akcyzowy, nakładany na różne towary: określone tekstylia i artykuły tekstylne, cukier, tytoń itp. w zastępstwie podatku sprzedażowego (*Sales Tax*),
- dodany podatek akcyzowy na wybraną żywność, np. kawę, owoce morza itp.³¹

Podatek akcyzowy płacony jest przez producenta w chwili wywozu towaru z fabryki. Podstawą wymiaru podatku jest suma cen wyprodukowanych dóbr. Podstawowy podatek akcyzowy (CENVAT) wynosi 16%, ale jest wiele produktów objętych zerową oraz 8 i 32% stawką podatku.

3.3. Podatek od sprzedaży i od usług

Podatek od sprzedaży (towarów) został wprowadzony w ustawie o podatku od sprzedaży (*Sales Tax Act*) w 1956 roku. Jest on nakładany na sprzedaż lub

²⁹ Asian Development Bank, *Country Operational Strategy Study – India*, 1996, Manila, p. 5.

³⁰ <http://www.cbec.gov.in>.

³¹ Szerzej o typach podatków akcyzowych zobacz: L. Bernardi, A. Fraschini, op.cit., p. 18.

zakup wszelkich dóbr. W ustawodawstwie istnieją dwa rodzaje podatków od sprzedaży: centralny podatek od sprzedaży (*Central Sales Tax*) oraz stanowy podatek od sprzedaży (*State Sales Tax*)³².

Centralny podatek od sprzedaży nakładany jest przez centrum i naliczany od międzystanowej sprzedaży dóbr. Stawka podatkowa do 2004 roku była zróżnicowana, od 1 kwietnia 2005 roku obowiązuje 4% stawka podatkowa³³.

Stanowy podatek od sprzedaży nakładany był przez stany i płacony od sprzedaży wewnątrz stanu (nie dotyczy sprzedaży gazet). Prawie wszystkie stany w okresie reform podniosły poziom stawek z 4% do 15%. W ramach procesu wdrożenia VAT, o czym będzie w dalszej części artykułu, stanowy podatek od sprzedaży z dniem 1 kwietnia 2005 roku został zniesiony.

Podatek od usług (*Service Tax*) został wprowadzany w roku budżetowym 1994/1995. Nakładany jest przez centrum. Wysokość podatku oraz usługi nim objęte corocznie określane są w ustawie budżetowej (*Finance Act*). Na początku podatkiem od usług zostały objęte usługi telekomunikacyjne, maklerskie oraz ubezpieczeniowe. Stopniowo obejmowano nim nowe usługi, w roku budżetowym 2004/2005 było ich 58. Początkowo stawka podatku od usług wynosiła 5%, w 2004 roku została podniesiona do 8%. Jest to podatek o największym wzroście przychodu do budżetu państwa³⁴.

4. Zmiany w roku podatkowym 2005/2006

4.1. Propozycje zmian

We wrześniu 2002 roku minister finansów powołał grupę zadaniową pod przewodnictwem dra V. Kelkara, której zadaniem było przygotowanie propozycji średniookresowej polityki fiskalnej mającej na celu osiągnięcie założonych celów ustawy o odpowiedzialności skarbowej i zarządzaniu budżetem FRBM (*Fiscal Responsibility and Budget Management Act*).

W raporcie końcowym, który został opublikowany w lipcu 2004 roku, grupa Kelkara zakwestionowała dotychczasowe podejście rządu do umacniania budżetu poprzez cięcie wydatków – zmniejszanie publicznych wydatków miało powodować kurczenie się gospodarki. Zaproponowano zwiększenie wydatków publicznych, co ma wpłynąć ożywczo na gospodarkę. Drogą do umacniania budżetu miało być zwiększanie przychodów poprzez obniżenie i uproszczenie podatków, połączone z zwiększeniem ilości osób podlegających opodatkowaniu oraz przemieszczeniem obciążeń podatkowych na podatki konsumpcyjne. Zaproponowane przez grupę Kelkara zmiany zakładały radykalną refor-

³² <http://www.cbec.gov.in>.

³³ Przyszłość centralnego podatku od sprzedaży zostanie szczegółowo omówiona w dalszej części artykułu.

³⁴ Więcej o podatku od usług zobacz: <http://www.servicetax.gov.in>.

mę indyjskiego systemu podatkowego, zarówno w zakresie podatków bezpośrednich, jak również podatków pośrednich. Proponowano podniesienie kwoty wolnej od podatku do 100.000 INR, wprowadzenie dwóch progów podatkowych (20% dla dochodów 100.001-400.000 INR i 30% dla dochodów powyżej 400.000 INR) oraz likwidację prawie wszystkich zwolnień podatkowych. W zakresie CIT zaproponowano obniżenie stawki podatkowej od dochodów przedsiębiorstw krajowych z 35% do 30% (celem takiej obniżki miało być zmniejszenie różnicy pomiędzy stawkami podatkowymi od osób fizycznych i przedsiębiorstw). Zaproponowano wprowadzenie podatku od towarów i usług GST (*Goods and Services Tax*) w zamian za CENVAT i podatek od usług. Nowy podatek GST miał wynosić 6, 12 i 20% w przypadku centrum oraz 4, 8 i 14% w przypadku stanów, równocześnie miano zlikwidować archaiczne podatki, m.in. podatek od sprzedaży (*Central Sales Tax, State Sales Tax*), podatek skarbowy (*Stamp Duty*) i kilka innych. Postulowano wprowadzenie trzech stawek importowego podatku celnego – 5, 8 i 10% (obniżenie ceł do poziomu krajów ASEAN), obłożenie towarów importowanych GST, zwolnienie eksportu z opodatkowania oraz objęcie GST większej ilości usług przy jednoczesnym zwolnieniu z opodatkowania usług publicznych³⁵.

Wprowadzenie w życie zaproponowanych zmian podatkowych, zgodnie z prognozami grupy Kelkara, miało przynieść następujące korzyści makroekonomiczne:

- wzrost PKB z 9,2% w 2003/2004 do 13,2% w 2008/2009,
- spadek wydatków publicznych w relacji do PKB z 15,4% 2003/2004 do 14,3% w 2008/2009,
- spadek deficytu budżetowego z 4,8% 2003/2004 do 2,8% w 2008/2009³⁶.

4.2. Zmiany w zakresie PIT i CIT

W oparciu o propozycje grupy Kelkara, w roku budżetowym 2005/2006 wprowadzono następujące zmiany w zakresie podatków bezpośrednich:

- obniżono podatek dochodowy od przedsiębiorstw krajowych z 35% do 30%; domiar podatkowy został ustalony na poziomie 10% dla dochodów powyżej 1 mln INR,
- dla przedsiębiorstw zagranicznych wprowadzono nowe zróżnicowane stawki podatkowe (tabela 3),
- znacząco podwyższono progi podatkowe dla osób fizycznych (tabela 4)³⁷.

³⁵ R. Datt, op.cit., p. 974-975; India Ministry of Finance, *Economic Survey 2004–2005*, p. 40.

³⁶ India Ministry of Finance, *Economic Survey 2004–2005*, <http://www.indiabudget.nic.in>.

³⁷ <http://www.finance.indiamart.com/taxation>.

Tabela 3. Opodatkowanie dochodów przedsiębiorstw zagranicznych ze względu na źródło dochodu i kraj pochodzenia przedsiębiorstwa w roku 2005/2006

Źródło przychodu	Stawka podatkowa dla przedsiębiorstw zagranicznych	Stawka podatkowa dla przedsiębiorstw z USA na podstawie porozumienia rządowego
Dywidendy	20%	15%
Odsetki	20%	15%
Tantiemy	30%	20%
Serwis techniczny	30%	20%
Inne przychody	55%	55%

Źródło: <http://www.finance.indiamart.com/taxation>

Wprowadzenie VAT było najtrudniejszym i najważniejszym zadaniem indyjskich reform podatkowych. W dotychczasowej strukturze podatków miało miejsce podwójne opodatkowanie dóbr, pierwszy raz na poziomie produkcji, drugi raz na poziomie sprzedaży. Taka sytuacja powodowała dodatkowe obciążenia podatkowe oraz w znaczący sposób komplikowała system³⁸.

Tabela 4. Skala podatkowa od dochodów osobistych w roku budżetowym 2005/2006

Dochód podlegający opodatkowaniu (INR)	Stawka podatkowa (%)
Do 100.000	kwota wolna od podatku
Do 135.000 (dla kobiet)	
Do 185.000 (dla osób starszych)	
100.001 – 150.000	10%
150.001 – 250.000	20%
Od 250.001	30%
Powyżej 1.000.000	10% domiar podatkowy

Źródło: <http://www.finance.indiamart.com/taxation>

Pierwsza preliminarna dyskusja dotycząca wdrożenia VAT miała miejsce w 1995 roku na spotkaniu premierów władz stanowych, zwołanym przez dra M. Singha – ministra finansów rządu centralnego. Przedyskutowano wówczas ogólne założenia wprowadzenia VAT. Następnie miały miejsce regularne spotkania ministrów finansów rządów stanowych. Dnia 16 listopada 1999 roku podjęto decyzję, iż VAT zostanie wprowadzony od kwietnia 2002 roku³⁹.

³⁸ Szerzej o motywach wdrożenia VAT zobacz: The Empowered Committee of State Finance Ministers, *A White Paper On State-Level Value Added Tax*, New Delhi 2005, p. 1-2.

³⁹ Jednak wprowadzenie podatku zostało odroczone do kwietnia 2003 roku i kolejno do kwietnia 2005 roku, czego głównym powodem był brak przygotowania administracyjnego w niektórych stanach oraz silny lobbying środowiska handlowego przeciwnego wprowadzeniu VAT.

Równocześnie powołano do życia Komitet Stanowych Ministrów Finansów (*Committee of State Finance Ministers*), którego zadaniem miało być przygotowanie wprowadzenia VAT⁴⁰.

Szczegółowe zasady wdrożenia i funkcjonowania stanowego podatku od wartości dodanej, na którego podstawie tworzono stanowe ustawy o VAT, określono w dokumencie „Biała Księga VAT” (*A White Paper On State-Level Value Added Tax*), przygotowanym przez Komitet Stanowych Ministrów Finansów i opublikowanym 17 stycznia 2005 roku. Podstawową zasadą VAT jest opodatkowanie wartości dodanej dobra podlegającego obrotowi handlowemu (VAT zapłacony przy zakupie towaru podlega odliczeniu od VAT należnego z tytułu sprzedaży). Podatkiem VAT zostały objęte wszystkie dobra z wyjątkiem alkoholu, losów loteryjnych oraz paliw (benzyna, gaz, ropa). Sklasyfikowano 550 dóbr, obowiązują dwie podstawowe stawki podatku 4% i 12,5%, stawką 4% jest objęte 270 towarów, m.in. lekarstwa i produkty rolne. Każdy stan otrzymał możliwość wyboru 10 towarów z listy 46, które będą zwolnione z VAT. Podatek zapłacony przez eksporterów jest w pełni refundowany. VAT zapłacony za dobra zakupione w innym stanie nie podlega odliczeniu. Rejestracja podatkowa VAT dla sprzedawcy o obrotach rocznych powyżej 500.000 INR jest obowiązkowa. Wszyscy sprzedawcy zarejestrowani przed dniem 1 kwietnia 2005 roku zostali automatycznie zarejestrowani jako płatnicy, nowe rejestracje odbywają się w ciągu 30 dni. Każdemu płatnikowi VAT jest nadawany 11 cyfrowy Indywidualny Numer Identyfikacyjny TIN (*Tax Payer's Identification Number*). Rozliczenie podatkowe ma miejsce w cyklach miesięcznych lub kwartalnych (szczegóły określone są indywidualnie przez każdy stan). Każda sprzedaż (w czasie dokonywanej transakcji) musi zostać potwierdzona rachunkiem sprzedaży. Kontrola rejestracji sprzedaży oraz rozliczania podatku jest dokonywana przez Departament Kontroli Skarbowej. Za pomocą nowego systemu informatycznego, kontrolowane i porównywane będą wpływy z tytułu wszystkich podatków, co pozwoli na zmniejszenie zjawiska uchylania się od płacenia podatków. W związku z wyrażaniem przez władze stanowe obaw dotyczących możliwych strat w pierwszych latach wdrożenia VAT, władze centralne zgodziły się skompensować stanom do 100% strat we wpływach w pierwszym roku poboru VAT, 75% w drugim i 50% w trzecim. Wraz z wdrożeniem VAT, zostały wycofane podatki stanowe nakładane na sprzedaż (*state sales tax, turnover tax, surcharge on sales tax, additional surcharge*). Po dwuletnim okresie przejściowym zostanie wycofany centralny podatek od sprzedaży CST, w roku podatkowym 2005/2006 obowiązuje 4% stawka, w kolejnym roku zostanie obniżona do 2%, od 1 kwietnia 2007 CST nie będzie nakładany⁴¹.

⁴⁰ The Empowered Committee of State Finance Ministers, op.cit., p. 3-4.

⁴¹ Ibidem, p. 16-18; <http://www.finmin.nic.in>.

4.3. Wprowadzenie podatku od gotówkowych transakcji bankowych

Ustawa budżetowa 2005/2006 wprowadziła nowy podatek od gotówkowych transakcji bankowych BCTT (*Banking Cash Transaction Tax*). Wprowadzenie BCTT, które miało miejsce 1 czerwca 2005 r., ma na celu przeciwdziałanie praniu brudnych pieniędzy przy użyciu systemu bankowego.

Podstawą podatkową dla BCTT jest wartość transakcji bankowej⁴². Opodatkowaniu podlegają transakcje bankowe przeprowadzone jednego dnia przez jedną osobę/podmiot na kwotę powyżej 25.000 INR w przypadku osoby indywidualnej oraz 100.000 INR w przypadku innych podmiotów⁴³. Transakcje przeprowadzone jednego dnia, na jednym koncie, sumują się. Jednostkami podlegającymi opodatkowaniu z tytułu gotówkowych transakcji bankowych są te same podmioty, co w przypadku podatku dochodowego (PIT i CIT)⁴⁴.

Stawka BCTT wynosi 0,1%. Za pobór podatku odpowiedzialny jest bank. Pobór podatku następuje tego samego dnia, w którym ma miejsce transakcja. Bank zobowiązany jest do 15 dnia następnego miesiąca rozliczyć się z pobranej kwoty podatku oraz przekazać dane systemowe dotyczące opodatkowanych transakcji⁴⁵.

Wprowadzenie podatku od gotówkowych transakcji bankowych skomplikuje system podatkowy oraz nałoży nowe kosztowne obowiązki na banki, jednak może się okazać, że dzięki wprowadzeniu tego podatku i poddaniu kontroli systemu bankowego, faktycznie uda się utrudnić ukrywanie dochodów, a co za tym idzie, zwiększyć wpływy podatkowe do budżetu państwa. Z drugiej strony, należy się spodziewać, że część pieniędzy na trwałe wypłynie poza indyjski system bankowy, jednak trudno na chwilę obecną oszacować wielkość tego zjawiska.

Podsumowanie

Przez ostatnich piętnaście lat indyjski system podatkowy został istotnie zreformowany. Dokonując analizy wyników dotychczasowych reform podatkowych, zaobserwowano:

- znaczące uproszczenie systemu podatkowego poprzez likwidację szeregu podatków (podatek od zysków kapitałowych, podatek

⁴² Ustawa budżetowa 2005/2006 (w sekcji 94, klauzula 8) wymienia dwie kategorie transakcji bankowych: wypłata i wpłata.

⁴³ Opodatkowaniu podlegają transakcje przeprowadzone na wszystkich rodzajach rachunków, z wyjątkiem rachunków oszczędnościowych.

⁴⁴ India Ministry of Finance, *The Finance Act 2005: explanatory notes on the provisions relating to banking cash transaction tax*, New Delhi 2005.

⁴⁵ Ibidem; szerzej o zasadach przekazywania danych systemowych przez banki zobacz: India Ministry of Finance, *Notification Banking Cash Transaction Tax Rules*, New Delhi 2005.

od wydatków, podatek od darowizny, podatek od sprzedaży oraz innych na poziomie centralnym i stanowym) oraz wdrożenie VAT; dokonane zmiany czynią system bardziej przejrzystym,

- istotne obniżenie stawek podatkowych wszystkich rodzajów podatków, co zgodnie z oczekiwaniami przyniosło wzrost wpływów budżetowych i nie zmniejszyło wpływów podatkowych w relacji do PKB,
- wzrost udziału podatków bezpośrednich z 14% w 1990/1991 roku do 24% w 2003/2004 roku w stosunku do całości wpływów podatkowych, co może oznaczać, że udało się choć w części zniwelować jeden z kluczowych problemów indyjskiego systemu podatkowego – unikanie i uchylanie się od płacenia podatków bezpośrednich,
- znaczący wzrost wpływów z wszystkich głównych podatków (tabela 5).

Tabela 5. Wartość wpływów głównych podatków (10 mln INR)

Rodzaje podatków	1990/ 1991	1999/ 2000	2000/ 2001	2001/ 2002	2002/ 2003	2003/ 2004	2004/ 2005 (plan)
PIT	5371	2564	31764	32004	36858	41441	50929
CIT	5335	30692	35696	36609	46172	63608	88436
Podatek celny	20644	48420	47542	40268	44852	48625	54250
Podatek akcyzowy	24514	61902	68526	72555	82310	90764	109199
Podatek od usług	0	2128	2613	3302	4122	7890	14150

Źródło: opracowanie własne na podstawie: India Ministra of Finance, *Economic Survey 2004/2005*; <http://www.indiabudget.nic.in>

Indian Tax System Reforms 1991–2005

Summary

The article is an attempt to present tax reforms in India over the last fifteen years. The purpose of this study is to verify the argument that in India tax system reforms results in increase of tax revenues and to show the reforms of Indian tax system.

In the years 1990/1991 India faced economic crisis. Prelude to this crisis was the economic policy of the eighties – higher growth rate was accompanied by higher fiscal deficit, rising current account deficit and larger external debt. However, it was external and domestic convulsions – collapse of Soviet block, Iraq-Kuwait war and political instability – which were direct reasons of this crisis. As a result, India had received external financial aid and deep structural economy reforms have been performed, whereas fiscal policy has been the most significant area of the reforms. New government had brought to life special Tax Reform Commission, which

main task was to prepare proposals of tax system reform. The conclusion of Commission report was tax system liberalization – less taxes and lower tax rates.

During the years 1991-2004 a lot of changes in Indian tax system have been made. Some ineffective taxes have been abolished; thanks to these actions the system is clearer now. All rates of direct and indirect taxes have been reduced. Value Added Tax (VAT) was implemented this year. Currently, Indian tax system is similar to “modern” tax system (PIT + CIT + VAT + Excise Duties), existing in 130 countries all over the world. Reforms resulted in the increased revenues from all main taxes, increased share of direct taxes in total tax revenues (from 14% in 1990/1991 to 24% in 2003/2004) and midterm stability of tax revenues in relation to GDP.

The survey shows that steps undertaken towards liberalization of tax system in India - gradual reduction of tax rates or abolition of ineffective taxes - resulted in increased tax revenues.

Bibliografia

A White Paper on State-Level Value Added Tax, The Empowered Committee of State Finance Ministers, New Delhi 2005.

Banking Cash Transaction Tax Rules, India Ministry of Finance Department of Revenue, New Delhi 2005.

Bernardi L., Frascini A., *Tax system and tax reforms in India*, Working paper n. 51 – Department of Public Policy and Public Choice “Polis” – Università del Piemonte Orientale “Amedeo Avogadro”, Alessandria 2005.

Chowdary N.V., *Budget Deficits and National Debt*, The ICFAI University Press, Hyderabad 2004.

Country Operational Study Strategy – India, Asian Development Bank, Manila 1996.

Datt R., *Indian Economy*, S. Chand & Company LTD., New Delhi 2005.

Deszczyński, P., *Kraje rozwijające się w koncepcjach ekonomicznych SPD. Doktryna i praktyka*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2001.

Economic Survey 2004–2005, India Ministry of Finance, New Delhi 2005.

Indian Public Finance Statistics 2003–2004, India Ministry of Finance, New Delhi 2004.

Joshi V., Little I.M.D., *India's Economic Reforms 1991-2001*, Oxford University Press, New Delhi 1996.

Kapila U., *Indian Economy Since Independence*, Academic Foundation, New Delhi 2004.

Kapila U., *Indian Economy*, Academic Foundation, New Delhi 2005.

Parikh K.S., Radhakrishna R., *India development report 2004–05*, Oxford University Press, New Delhi 2005.

Rao M. G., *Tax reform in India: achievements and challenges*, Asia-Pacific Development Journal, vol. 7, no. 2, Bangkok 2000.

Srinivasan T.N., *Eight Lectures on India's Economic Reforms*, Oxford University Press, New Delhi 2000.

The Finance Act 2005: Explanatory notes on the provisions relating to banking cash transaction tax, India Ministry of Finance, New Delhi 2005.

Virmani A., *India's 1990–91 crisis: reforms, myths and paradoxes*, Working Paper No. 4/2001-Planning Commission, New Delhi 2001.

World Economic Outlook, International Monetary Fund, Washington 2005.

<http://www.cbec.gov.in>.

<http://www.economywatch.com>.

<http://www.finance.indiamart.com/taxation>.

<http://www.finmin.nic.in>.

<http://www.incometaxindia.gov.in>.

<http://www.indiabudget.nic.in>.

<http://www.servicetax.gov.in>.

<http://ww.stvat.com>.